

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР ЯК ТЕАТР ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ: ВІЙСЬКА, ЗБРОЯ, РОЗВІДКА, КОНТРРОЗВІДКА

Анотація. Стаття присвячена проблемам становлення глобального інформаційного суспільства та глобального інформаційного простору, що розглядаються в контексті феномену інформаційних та гібридних війн. Стратегія і тактика сучасних інформаційних війн досліджуються на прикладі гібридної війни Росії проти України. В статті представлено також базові категорії інформаційних та гібридних війн та надано їх змістовну характеристику. Зазначено, що сучасний театр військових дій в умовах формування інформаційного суспільства потребує нових підходів до розуміння ролі військ, зброї, зовнішньої розвідки і контррозвідки.

Ключові слова: глобальне інформаційне суспільство, глобальний інформаційний простір, гібридна війна, інформаційна війна, зовнішня розвідка, контррозвідка.

Annotation. The article is devoted to the problems of the formation of the global information society and the global information space which are considered in the context of the phenomenon of information and hybrid wars. Strategy and tactics of modern information wars are researched on the example of Russia's hybrid war against Ukraine. It is also presented the basic categories of information and hybrid wars as well as their description. It is noted that the modern theatre of warfare during the formation of the information society requires new approaches to the understanding role of troops, weapons, foreign intelligence and counterintelligence.

---

* доктор політичних наук, професор, голова правління Всеукраїнської асоціації політичних наук

Keywords: *global information society, global information space, hybrid war, information warfare, foreign intelligence, counterintelligence.*

Аннотация. *Статья посвящена проблемам становления глобального информационного общества и глобального информационного пространства, что рассматриваются в контексте феномена информационных и гибридных войн. Стратегия и тактика современных информационных войн исследуются на примере гибридной войны России против Украины. В статье представлено также базовые категории информационных и гибридных войн и их содержательную характеристику. Отмечено, что современный театр военных действий в условиях формирования информационного общества требует новых подходов к пониманию роли войск, оружия, внешней разведки и контрразведки.*

Ключевые слова: *глобальное информационное общество, глобальное информационное пространство, гибридная война, информационная война, внешняя разведка, контрразведка.*

Постановка проблеми. Системно-аналітичний підхід до проблем дослідження особливостей протистояння російській гібридній агресії проти української демократії потрібно здійснювати не тільки через призму традиційних та латентних військових дій російської армії, фінансованих Росією терористів і найманців, спеціальних операцій російських спецслужб проти України. Всі ці процеси, на наш погляд, потрібно розглядати в контексті:

- цивілізаційного, ідейно-політичного протистояння тоталітарних форм організації суспільства (в даному випадку у формі «російської квазі-імперії») і демократичних форм організації суспільства (у формі так званої «української олігархічної республіки»);

- особливостей формування глобального інформаційного суспільства та української національної моделі інформаційного суспільства, особливостей

становлення і функціонування глобального інформаційного простору та українського національного інформаційного простору [1; 3].

На жаль, формування глобального інформаційного суспільства не змогло заблокувати війни як спосіб розв'язання політичних, економічних, територіальних, етнічних, релігійних та інших конфліктів. Більше того, процеси запровадження сучасних інформаційно-комунікаційних, соціально-політичних та соціально-психологічних технологій зробили ці війни більш витонченими і підступними. Це – як радіаційне випромінення: на перших етапах не відчуваєш руйнівного характеру ядерної зброї, а лише потім починаєш відчувати як руйнуються кістки, наповнені радіаційним стронцієм і цезієм, як лейкоз вбиває кров, як нейрони мозку починають посылати спотворені радіацією сигнали частинам тіла, що виходять з під контролю. Найстрашніше, що під удар радіації потрапляють гени, які програмують хвороби і відхилення у дітей, онуків і правнуків.

Мета статті – дослідити сутнісні характеристики сучасних інформаційних війн на прикладі гібридної війни Росії проти України. Завдання статті: проаналізувати сучасні підходи до розуміння ролі військ, зброї, зовнішньої розвідки і контррозвідки в умовах ведення гібридних війн.

Виклад основного матеріалу. В умовах інформаційних війн руйнуються суспільні організми (державні, політичні, соціальні інститути і організації), деформується цивілізаційно-культурний код нації і суспільна мораль, руйнується почуття патріотизму, розхитується людська психіка, паралізується здатність народу до спротиву агресії ворога.

Вказана специфіка ведення інформаційних та гібридних війн, які стали суворою реальністю початку XXI століття, змінила основні підходи до розуміння базових понять і категорій військової науки. Одним з базових понять цієї науки є поняття театру військових дій (ТВД), яке класична військова наука традиційно розглядала в регіональному контексті.

Зрозуміло, що звідси й «впливали» особливості ведення військових дій сухопутними військами, військово-морськими та військово-повітряними силами. Останні, до речі, після прориву людства в космос, еволюціонували в бік створення військово-космічних сил, які в другій половині ХХ століття кардинально змінили філософію війни, її стратегію і тактику.

Зокрема, можливість виведення в космічний простір ядерних боєголовок, націлених ззовні на територію будь-якої країни планети, значно підвищили рівень загроз для загальної безпеки людської цивілізації та національної безпеки всіх без винятку країн світу. А загроза збиття космічних супутників (розвідувальних, метеорологічних чи дослідницьких), які зовсім не обов'язково повинні мати ядерні боєголовки, в принципі, може призвести до повноцінної ядерної війни.

Ситуація стала ще більш загрозливою після бурхливого якісного зростання рівня використання в космосі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у сфері супутникового телебачення, радіо та інтернету, що кардинально змінило можливості зовнішнього технологічного доступу до національного інформаційного простору будь-якої країни. (Ми не розглядаємо тут мовно-лінгвістичні, політико-ідеологічні чи культурно-релігійні чинники, які об'єктивно обмежують можливості зовнішнього втручання в національний простір певної країни).

Для нас принципово важливо зрозуміти, що поняття театру військових дій (ТВД) в умовах формування глобального інформаційного суспільства та національних моделей інформаційного суспільства потрібно розглядати не тільки в регіональному контексті, але й через призму ідейно-політичних, соціально-психологічних та інформаційно-комунікаційних впливів, котрі приводять до деформації традиційних цінностей суспільства, розхитують стабільність політичної системи, ослабляють державу (її армію, поліцію, спецслужби), які потрапляють під інформаційні атаки ворога.

На основі вказаного вище розуміння пропонуємо розглядати театр військових дій (ТВД) в умовах ведення інформаційних та гібридних війн, як такий, що має системно розосереджені параметри і одночасно знаходиться в наступних віртуальних і реальних просторах:

- глобальному інформаційному просторі;
- національних інформаційних просторах головних глобальних гравців;
- національному інформаційному просторі країни, проти якої здійснюється агресія;
- національних інформаційних просторах країн, що межують з об'єктом нападу агресора;
- національних інформаційних просторах країн, чий вплив (політичний, економічний, релігійний, культурний, інформаційний) на країну-об'єкт нападу є достатньо вагомим;
- географічно-ландшафтному (традиційному) просторі.

Домінування інформаційних чинників при веденні інформаційних та гібридних війн визначається сутністю інформаційного суспільства, яке, на думку його ідеологів, визначається якісним переходом людської цивілізації від аграрної та індустріальної до інформаційної стадії розвитку, коли інформаційно-комунікаційні ресурси стають набагато важливішими, ніж матеріально-технічні ресурси суспільства [1].

Відповідно до цієї базової філософської конструкції, в умовах інформаційної та гібридної війни противник активно використовує соціальні структури, які мають достатньо вагомий вплив на глобальну суспільну свідомість та національну суспільну свідомість країни, що стала об'єктом інформаційного нападу відразу чи протягом тривалого часу:

- засоби масової комунікації: ефірне, кабельне, супутникове телебачення і радіо, мобільний відео, аудіо та інтернет-зв'язок, соціальні мультимедіа мережі, сайти, паперові та електронні газети, журнали і книги;

- релігійні, культурологічні, профспілкові, екологічні, правозахисні, журналістські та інші соціальні організації;
- дипломатичні структури (МЗС, посольства та представництва при міжнародних організаціях);
- зовнішню розвідку (через своїх таємних та легалізованих агентів в мас-медіа, міжнародних та суспільних організаціях).

Подібні якісні суспільні зміни і привели до ситуації, коли класичні війни, які традиційно спиралися на армію, людські та матеріально-технічні ресурси ведення бойових дій, поступилися інформаційним та гібридним війнам, які спираються на інтелектуально-технологічні ресурси, інформаційні війська, спецслужби і, меншою мірою, на традиційні військові ресурси ведення бойових дій [5].

Досліджуючи проблеми інформаційних і гібридних війн варто, зрештою, розібратися з термінологією і визначитися, який же зв'язок існує між цими поняттями, що активно використовуються у виступах політиків та повідомленнях мас-медіа.

Пропонуємо розглядати гібридну війну як логічне продовження інформаційної війни, коли тривалі інформаційно-психологічні атаки на національний інформаційний простір та суспільну свідомість нації, які є об'єктом нападу агресора, на останньому етапі закінчуються введенням на територію країни (жертви нападу) обмежених військових контингентів.

Зазвичай це – війська спецпризначення (військова розвідка, повітряний десант чи морська піхота), приватні військові кампанії (професійні найманці), парамілітарні організації («казакі», «самооборона», «військово-спортивні організації» тощо). Ці «обмежені військові контингенти», у своїй більшості, не мають розпізнавальних знаків, що не дозволяє (принаймні, на перших етапах) достовірно ідентифікувати їх державну (національну) приналежність.

Між іншим, так звані «гібридні війська», які, начебто, не мають державної (національної) приналежності, не є ексклюзивним винаходом

XXI століття. Наприклад, Ганзейський купецький союз (наслідуючи досвід вікінгів) мав власну приватну армію, яка дозволяла йому завойовувати землі для облаштування та захисту торговельних шляхів та своїх торгових факторій. Таким же чином діяли генуезькі чи венеціанські купці, які завойовували собі цілі міста і території не тільки в Середземномор'ї, але і в Українському Причорномор'ї (Тірас), Приазов'ї (Таганріг) та Криму (яскравий приклад – Судак, в якому мешкала родина відомого мандрівника Марко Поло).

Більшість колоній для Британської імперії завоювали не британські війська та адміралтейство, а приватні військові флотилії олігархічних Вест-Індійської та Ост-Індійської торговельних кампаній. Так само діяли тогочасні голландські, португальські та іспанські «бізнесмени», що споряджали приватні флоти і армії для завоювання колоній, що потім були передані під юрисдикцію відповідних монархій.

Більше того, британські, іспанські чи португальські пірати (навіть, часом, засуджені до страти) в разі збільшення колоніальних надбань для своїх національних імперій, були часто-густо не тільки помилувані, але й отримували від своїх монархів ордени, чини, дворянство і маєтки.

Настало ХХ століття і досвід «гібридних військ» перейняли тоталітарні політичні режими (російський комуно-фашизм і німецький націонал-соціалізм). У так званій громадянській війні в Іспанії на боці республіканців (головна сепаратистська база – Каталонія) воювали переодягнені в іспанську форму радянські (читай – російські) офіцери і солдати, а на боці армії Франко – переодягнені у відповідну форму німецькі військові. Перемогли, як відомо, німці та іспанські фашисти. В цей же самий час Радянський Союз і Німеччина активно (і стратегічно) дружили диктаторами (Іосіф Сталін, Адольф Гітлер), арміями (РККА, вермахт) і спецслужбами (НКВД, гестапо).

Аналогічно діяв СРСР і в Китаї, де підтримував Компартію Китаю (голова – Мао Цзе-дун) в боротьбі проти легітимного президента Китайської республіки (Чан Кайші). Російські «добровольці» теж були переодягнені в

китайську форму, так само мали фальшиві документи, воювали на російських літаках і танках, вдаючи із себе учасників китайської «громадянської війни».

Отже, сучасний російський агресор, власне, нічого нового не придумав, коли в 2014 році в Український Крим для захоплення півострова були заслані (на підтримку до військових частин російського Чорноморського флоту) російські десантники, «самооборона» і «казакі». В цей же час до Донецька приїхали сотні «туристів» з Ростова-на-Дону («паломнікі», транзитом на Грецію). А Слов'янськ захопили російські спецпризначенці без погонів, які переховувалися в монастирях Російської православної церкви, яка є повноцінним і, напевно, самим чисельним підрозділом гібридних російських військ.

Таким чином, можемо відзначити, що в умовах гібридної війни змінилися особливості та масштаби використання тих чи інших родів військ – в залежності від регіональної та національної специфіки гібридного театру військових дій (ГТВД), який, втім, не втратив і своєї традиційної регіональної специфіки.

В традиційних війнах класичний ТВД характеризувався різними масштабами, інтенсивністю, ступенями та комбінаціями використання сухопутних, військово-морських і військово-повітряних сил з відповідним ідейно-пропагандистським та інформаційно-психологічним забезпеченням військових операцій.

В умовах інформаційного суспільства [4] гібридний ТВД – це глобальний та національний інформаційний простір і суспільна свідомість країни чи групи країн, які є об'єктом тривалої ідейно-політичної, соціально-економічної, соціально-психологічної та інформаційно-комунікаційної агресії, після якої використовують війська спеціального призначення та (в обмеженій кількості) військові частини традиційних родів військ [5].

Отже, часи характерних для ХХ ст. класичних війн – з масштабним використанням розвідки, авіації, бронетехніки, ракетно-артилерійських систем,

піхоти, ВМФ та допоміжних спеціальних військових частин ідейно-пропагандистського та інформаційно-психологічного забезпечення пішли в минуле. На початку XXI ст. на зміну прийшли гібридні війни, які характеризуються використанням різноманітних (не силових) заходів:

- військово-політичних, соціально-економічних та науково-технологічних впливів (політико-дипломатичних, фінансово-економічних, науково-технологічних санкцій);

- ідейно-політичних, соціально-психологічних та інформаційно-комунікаційних впливів (руйнування традиційних культурно-політичних цінностей, пропаганди, деморалізації);

- спеціальних заходів впливу (СЗВ) та спеціальних інформаційних операцій (СІО), спрямованих на створення відповідних умов і мотивацію здійснення вказаних вище впливів.

Після тривалого і масового використання вказаних чинників впливу вступають в бій окупаційні війська агресора [5; 6]. Але, якщо в умовах традиційної війни бойові лінії здійснюються на масовому організаційно-військовому рівні (фронтів, армій, дивізій, полків), то в умовах гібридних війн бойові дії здійснюються на рівні малих і середніх військових підрозділів (батальйонів, батальйонних груп, рот, взводів, загонів спецпризначення, диверсійно-розвідувальних груп).

В цьому контексті варто звернути увагу на те, що в умовах формування інформаційного суспільства до складу інформаційних військ [5] мобілізують будь-які суб'єкти інфокомунікаційної діяльності [1], які мають вплив на інформаційний простір та суспільну свідомість противника і власних громадян:

- засоби масової комунікації (ЗМК): ефірні, кабельні, супутникові, комп'ютерні мультимедіа мережі, сайти, блоги, паперові та електронні книги, газети тощо;

- суспільні урядові (органи влади) і неурядові (громадські, суспільно-політичні, релігійні, освітні, професійні та ін.) організації та установи;

- лідери громадської думки (формальні і неформальні).

В сучасному інформаційному суспільстві громадська думка формується, насамперед, під опосередкованим впливом засобів масової комунікації, через які правляча політична еліта країни прагне зберегти свою легітимність заради продовження свого перебування при владі [1].

Але в цих же умовах противник, який веде гібридну війну проти вказаної країни, прагне розколоти суспільну думку, зменшити рівень легітимності політичного режиму даної країни, її правлячої політичної еліти та, як наслідок, деморалізувати суспільство в разі здійснення прямого вторгнення регулярних військ противника (зазвичай, замаскованих під «ополченців», «самооборону» і тощо).

В аграрну та індустріальну епоху найважливішими ознаками рівня розвитку держави були загальний стан економіки, науки, техніки, промисловості, сільського господарства, озброєння, наявність території, людських ресурсів, запасів корисних копалин тощо, що складало основу системи національної безпеки і оборони країни.

Проте формування глобального інформаційного суспільства вивели на перші місця рівень розвитку інтелектуального капіталу суспільства, характер і ступінь поширення інформаційно-комунікаційних технологій, частка останніх в національному валовому внутрішньому продукті (ВВП) на душу населення, частка людей, зайнятих в інфосекторі національної економіки тощо [4].

Інформаційна глобалізація трансформує традиційні види інформації (політичну, економічну, правову, соціальну, культурно-масову, науково-технічну) у нові види, з'єднані в глобальні інформаційні потоки, які інтенсифікують процеси інфокомунікації між суб'єктами глобального світу, державами і народами, владою і громадянами.

Для політичної сфери суспільства значення інформаційно-комунікаційних ресурсів важко переоцінити, оскільки саме через створення, накопичення, систематизацію і розповсюдження інформації влада може

поширювати в суспільстві свої ідеї та рішення, впливати на громадян. Відтак, можемо стверджувати, що в такий спосіб політична комунікація може розглядатися як спосіб існування самої політики [2].

Теж саме можемо сказати і стосовно інформаційних війн, які є важливим компонентом гібридних війн і спрямовані на поширення в певному суспільстві (з метою впливів на суспільну свідомість) цивілізаційних цінностей, ціннісних орієнтацій та ідей, спрямованих на руйнування традиційних цінностей та культури вказаного суспільства та деформацію його суспільної свідомості [6].

З теоретичної точки зору, українська модель інформаційного суспільства, яка почала формуватися на сучасному етапі українського державотворення (90-х роках ХХ ст.), на початок російсько-української війни в основному відповідала світовим ліберально-демократичним стандартам [2], проте виявилася абсолютно не готовою протидіяти загрозам ворога в інформаційно-культурній сфері, доповненим цілеспрямованим розвалом української армії, міліції, спецслужб.

Все це свідчить, що правляча політична еліта України (до речі, за наполегливою рекомендацією західних експертів) зробила принципову помилку під час переходу від тоталітарної до демократичної політичної моделі суспільного устрою, мінімізувавши державний вплив на національну інформаційну сферу і надмірно лібералізувавши національний інформаційний простір [4, 06:50-07:06]. В цей же час провідні країни Європи (Франція, Німеччина, Велика Британія, Польща) та Азії (Китай, Японія, Індія, Південна Корея) захищали свою національну культуру та свій інформаційний простір (у тому числі силами зовнішньої розвідки, як у Франції, Великій Британії, Японії чи США) від надмірних впливів із-за кордону.

Наприклад, французька модель інформаційного суспільства характеризується наявністю потужної групи державних мас-медіа і широкими правами громадськості та журналістського середовища. Водночас, варто відзначити, що журналістські колективи провідних французьких мас-медіа

(телеканалів, радіостанцій, газет) очолюють працівники зовнішньої розвідки Франції.

У нас же, як свідчить колишній президент Національної радіокомпанії України Віктор Набруско, були приватизовані практично всі державні теле- і радіостанції, журнали та газети, розпродані редакційно-видавничі комплекси, дуже вільно роздавалися ліцензії на створення нових ЗМІ не тільки представникам українського бізнесу, але й іноземцям, зокрема, майбутнім російським ворогам української державності [4, 6:50-07:06].

Все це зіграло свою негативну роль під час російської агресії проти України, оскільки в наслідок вказаних дій з роздержавлення інформаційних структур, принаймні, на перших етапах ведення гібридної війни Росії проти України, в силу об'єктивних та суб'єктивних причин українська держава виявилася неспроможною протидіяти інформаційним військам агресора.

Народ без мови, без національних мас-медіа, без національної церкви, без школи – це біомаса для чужої культури і духовності, а відтак – і раби для окупаційних військ і ворожої державності. Отже, інформаційна безпека дуже тісно пов'язана не тільки з безпекою економіки та військовою безпекою, але і з безпекою національного культурного середовища [6]. В цьому зв'язку питання мовного квотування (як у Франції) в системі національної освіти та українських мас-медіа є фактично питанням життя і смерті української цивілізації і держави.

Мовні і релігійні питання активно використовують інформаційні війська російського православного фашизму, перекручуючи реальний стан справ в Україні. Не зважаючи на те, що в Сімферополі на момент (тимчасової!) російської окупації у 2014 р. була лише одна українська гімназія, інформаційні війська Росії активно використовували пропагандистську брехню про так зване «ущільнення інтересів росіян в Криму». Після окупації Українського Криму цю єдину українську гімназію в Сімферополі одразу закрили, що свідчить про те,

що української мови російські агресори бояться більше, ніж американських ядерних ракет та авіаносців.

Необхідно усвідомити, що до складу інформаційних військ Росії, які діють проти України, включені всі наявні ресурси: мас-медіа, спецслужби, культурно-освітні та спортивні організації, соціальні мережі, комп'ютерні пошукові системи, Російська православна церква, яка діє в Україні під брендовим прикриттям «Української православної церкви». Всі вони настійливо переконують, що російські окупанти – це нібито «брати», що українці як нація не існують, а входять до так званого «русского міра», котрий, насправді, є п'ятою колоною російської квазіімперії.

У рамках цієї п'ятої колони «русского міра», який насправді є світом російського фашизму, в Україні поруч з російськими мас-медіа продовжують свою підривну діяльність російський рубль, російські банки, російський бізнес, російські оператори мобільного зв'язку (які передавали російським окупантам координати українських солдатів під час війни на Донбасі), російські соціальні мережі (попри офіційну і не дуже ефективну заборону), українські (юридично) мас-медіа, засновниками яких (опосередковано) є російські державні та бізнесові структури.

Всі ці організаційні структури російських гібридних військ мають бути заборонені в Україні, націоналізовані і використані в боротьбі проти російського агресора. А російський досвід ведення гібридної війни проти України має бути ретельно вивчений і використаний проти ворога, зокрема, силами української зовнішньої розвідки та контррозвідки.

В цілому слід відзначити, що в даний момент в Україні функціонує спектр різноманітних за соціально-політичною спрямованістю медіагруп, наявна достатньо розвинена мережа інформаційних теле- і радіоканалів, які активно використовують прямі ефіри та онлайн журналістику, дуже активним є український сегмент в соціальних мережах.

Проте присутність українських мас-медіа в глобальному інформаційному просторі є неприпустимо малою, що спонукає нас до висновків стосовно необхідності використання українською дипломатією та зовнішньою розвідкою зарубіжних мас-медіа в національних інтересах України.

Ідеологія інформаційного суспільства передбачає: першість інформації серед інших ресурсів; домінування інформаційного сектора в економіці; перетворення інформації, знань та кваліфікації людини в головні фактори влади і управління [3].

Варто особливо відзначити, що процеси глобалізації в економіці, політиці, соціальній та духовній сферах відбувалися на основі революційного запровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій. Перехід на сучасні інформаційно-комунікаційні технології та мультимедіа платформ кардинально змінив не тільки особливості продукування, обробки та трансляції інформаційних масивів та повідомлень, але й змінив особливості та технології сприйняття інформації суспільною свідомістю, що має врахувати у своїй практичній діяльності зовнішня розвідка України.

Зокрема, в умовах масованої дії потужних інформаційних потоків, побудованих на маніпулятивних соціально-психологічних та інформаційно-комунікаційних технологіях (особливо в умовах інформаційної війни), надзвичайно актуалізувалися проблеми визначення правдивості інформації та її раціонального сприйняття суспільною свідомістю.

Зрозуміло, що інформаційні війська противника завжди спрямовані на руйнування національного інформаційного простору та суспільної свідомості суспільства, яке є об'єктом нападу.

На українському прикладі можемо відзначити, що національний інформаційний простір України формується в складних геополітичних та цивілізаційно-культурних умовах: недостатньо сильної держави, олігархізованих і де-українізованих мас-медіа, потужного впливу засобів масової інформації нашого ворога - Росії.

На думку професора Державного університету Ілії (Грузія) Олега Панфілова, в умовах гібридної війни потрібно, щоб журналісти не користувалися російськими джерелами інформації, які є неправдивими і такими, що використовуються для інформаційної війни проти України [4, 11:30-12:13].

Стратегічно важливими є й головні ідеологічні пріоритети та базові цінності, які мають бути покладені в основу функціонування національної моделі інформаційного суспільства в умовах ведення проти нього гібридної війни.

На думку французького дослідника Бертрана Коста, найбільшою проблемою України сьогодні є те, що її розглядають у світі як країну з двома націями (українці і росіяни). І пріоритетом тут має бути створення політично інтегрованої нації на одних спільних демократичних цінностях [4, 11:12-11:36]. Саме цю тезу, на нашу думку, і мають просувати в глобальному інформаційному просторі інформаційні війська України, у тому числі, силами та засобами зовнішньої розвідки.

В цьому зв'язку, враховуючи наявність в Україні великої частини людей, які користуються в соціальній комунікації російською мовою, на думку грузинського експерта Олега Панфілова, поки українська мова не відновить свої позиції в інформаційній сфері, потрібно протистояти російській інформаційній агресії і робити українські новини російською мовою [4, 5:30-06:07]. Теж саме стосується і країн (насамперед, країн-вихідців з колишнього СРСР), де російська мова є доволі поширеною і може бути використана для поширення вигідної для українських національних інтересів інформації.

Важливою ідеологічною проблемою в Україні є проблема російсько-української війни та окупації російським фашизмом Криму і Донбасу. Рада Федерації (верхня палата парламенту) Росії в 2014 році проголосувала за введення військ в Україну і таким чином фактично оголосила Україні війну, яку українська влада і досі юридично кваліфікує як «антитерористичну операцію».

Як вважає директор Інституту міжнародних відносин Київського національного університету ім. Т. Шевченка Валерій Копійка, події за участю російських військ в Криму і в Донецькому регіоні не є внутрішнім конфліктом [4, 12:41-13:08]. Це, по суті, війна Росії проти України і нам про це треба активно розповідати у світовому інформаційному просторі.

Розпочавши гібридну війну проти України і зруйнувавши правовий світовий порядок, який було встановлено після 1945 року, Росія фактично розв'язала Третю світову війну проти всього цивілізованого світу, який поступово починає розуміти всі небезпеки гібридних воєн російського агресора. Тому гібридна російська квазіімперія, на думку експертного середовища, не має довгострокових шансів на виграш, оскільки ресурсно не здатна конкурувати з провідними глобальними гравцями (США, КНР, ЄС, Японією та Індією).

У найближчій історичній перспективі Росія, напевно, припинить своє існування (втратить частину своїх територій або «конфедерується»):

- не зважаючи на велику територію, чималі енергетичні ресурси і потужний ядерний потенціал;
- зважаючи на невеликі людські ресурси і виродження російської нації, науково-технологічну відсталість та неспроможність корумпованої російської еліти здійснювати модернізацію економічної та політичної системи РФ.

Падіння гібридного політичного режиму в Росії, на нашу думку, буде значно прискорене:

- енерго-технологічною революцією (переходом на нові, відновлювані джерела видобування електроенергії);
- фінансово-економічними і науково-технологічними санкціями проти Росії (за окупацію Криму і Донбасу, підтримку ІДІЛ та втручання у внутрішні справи країн НАТО);
- консолідацією глобальних держав в протистоянні інформаційній експансії Росії в глобальному інформаційному просторі;

- «гібридними технологіями» повернення Маньчжурії до складу КНР, яка прагне повернути свої землі відповідними методами економічної та етнічної політики на Далекому Сході;

- політико-дипломатичними та економічними діями Японії, яка прагне повернути о. Сахалін та Куріли;

- «технологіями руйнування Берлінської стіни» з боку ФРН, яка складними дипломатично-економічними іграми (рано чи пізно) захоче повернути окупований росіянами Кенігсберг.

Висновки. Сучасний досвід українського державотворення показав, що Україна вибрала ліберальну модель формування інформаційного суспільства. В результаті держава фактично віддала національний інформаційний простір вітчизняним та зарубіжним олігархам, які в критичні часи працювали (і частково продовжують працювати) проти України, та зарубіжним інформаційним та спеціальним військам.

У цьому контексті експерти з національної безпеки вважають, що потрібно в Конституції України, як в суспільному договорі, визначити взаємовідносини нації, як замовника на послуги держави, і держави, яка має надавати українському суспільству ці послуги; особливо в інформаційно-комунікаційній сфері, яка стає провідним театром військових дій в умовах гібридної війни проти Росії.

Після внесення вказаних змін до Конституції України, на нашу думку, Україна має сформулювати нову концепцію національної та інформаційної безпеки з урахуванням світового (американського, китайського, французького, німецького, британського, японського) досвіду, що дозволить захистити національний інформаційний простір та цивілізаційний код нації від руйнівних впливів глобального світу та російської інформаційної агресії [6].

Вказані вище реалії сучасного ТВД в умовах формування глобального інформаційного суспільства та ведення гібридних війн диктують потреби

перегляду філософії дій української дипломатії та зовнішньої розвідки, які, на нашу думку, повинні більш активно працювати в наступних об'єктах впливу:

- глобальних та регіональних міждержавних організаціях (ООН, ЮНЕСКО, Парламентська асамблея Ради Європи, НАТО, МВФ, Світовий банк, Міжнародні суди тощо);

- міжнародних неурядових організаціях (спілки журналістів, кінематографістів, політологів, соціологів, економістів, юристів, організацій з прав людини тощо);

- державах, які мають територіальні та інші претензії до України (для зменшення тиску на українську державу);

- державах-союзниках (для дезавування ворожих Україні гібридних сил);

- глобальних, регіональних та національних мас-медіа всіх вказаних вище потенційних об'єктів української зовнішньої розвідки.

Лише за цих умов Україна зможе повернути не тільки тимчасово втрачені Крим і Донбас, але й споконвічно українські етнічні території – Кубань, Ставропілля, Курську, Воронежську і Ростовську області, що тимчасово знаходяться в російській окупації, але ментально та історично тяжіють до Великої України.

Список використаних джерел

1. Бебик, Валерій. Політологія: наука і навчальна дисципліна. – Київ: Каравела, 2009. – 496 с.

2. Bebyk, W. Polityczna prakseologia: teoria, metodologia, praktyka. Panstwo i pravo wobec wspolczesnych wyzwan. Teoria i filozofia panstwa i prava oraz aksjologia demokracji i ochrony praw czlowieka. Ksiega jubileuszowa Profesora Jerzego Jaskierni. – Torun, 2012. – s. 139-147.

3. Bebyk, Valeriy. Info-Globalization: Info-Power, Info-Democracy, Info-Communication. Social and Human Sciences. Polish-Ukrainian scientific journal. – 2016,

01 (09). – p. 72-81. – Available at: http://sp-sciences.io.ua/s2304117/bebyk_valeriy_2016._info-globalization_info-power_info-democracy_info-communication._social_and_human_sciences._polish-ukrainian_scientific_journal_01_09_pp._72-81

4. Інформаційне суспільство України. Фільм Валерія Бебика, 2016. – [Video]. - Available at: <https://www.youtube.com/watch?v=G4Cqv5Oyy8s>

5. Інформаційні війни. Фільм Валерія Бебика, 2016. – [Video]. - Available at: https://www.youtube.com/watch?v=Db7I_FzABLw

6. Інформаційна безпека. Фільм Валерія Бебика, 2016. – [Video]. - Available at: <https://www.youtube.com/watch?v=-СynLMjot6k>

7. Глобальне інформаційне суспільство. Фільм Валерія Бебика, 2016. – [Video]. - Available at: <https://www.youtube.com/watch?v=qbTWFtNLV0Q>